Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/1565

2024 3 5

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Klimato krizė ir jos poveikis pažeidžiamoms grupėms“

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/1565)

Pranešėjas **Ioannis VARDAKASTANIS**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 2 23
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Užimtumas, socialiniai reikalai ir pilietybė
Priimta skyriuje	2023 11 21
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 12 13
Plenarinė sesija Nr.	583
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	152 / 00 / 04

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. Dėl klimato krizės jau padažnėjo ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai, kaip antai audros, miškų gaisrai ir potvyniai, kurie daro didelį poveikį pažeidžiamoms bendruomenėms visame pasaulyje, todėl reikia nedelsiant imtis prisitaikymo priemonių ir stiprinti bendruomenių atsparumą. Ši pražūtinga tendencija plinta į naujus regionus, kuriuose iki šiol nebūdavo tokių staigių reiškinių. Reikia taikyti kolektyvinį ir integracinį požiūrį, o atsakomybę turėtų prisiimti visi susiję subjektai. Reikėtų stiprinti politinį ir teisinį arsenalą ir dar labiau sustiprinti dabartinį įgyvendinimą.

1.2. Nors numatoma, kad klimato krizė turės didelį neigiamą poveikį visose šalyse ir visiems visuomenės sluoksniams, pažeidžiamoms grupėms teks sumokėti neproporcingai didelę kainą. Moterys, vaikai, neturtingi žmonės, bedarbiai, mažumos, imigrantai ir žmonės su negalia smarkiai nukentės nuo klimato krizės padarinių ir dėl nesėkmingos politikos nacionaliniu, Europos ir pasauliniu lygmenimis sumokės didesnę nei vidutinę kainą.

1.3. Pažeidžiamos grupės yra prasčiau pasirengusios įveikti sunkumus, kurių dėl klimato krizės artimiausiais metais kils jų gyvenimo lygiui, be to, jie turi mažiau išteklių klimato kaitai sušvelninti ir prie jos prisitaikyti. Todėl kyla didelis pavojus jų pagrindinių teisių įgyvendinimui.

1.4. Reikėtų pabrėžti socialinius teisingos pertvarkos aspektus, glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis, ypatingą dėmesį skiriant gyvybiškai svarbiems sektoriams, pavyzdžiui, turizmo ir žemės ūkio.

1.5. Labai svarbūs teisingumo, sąžiningumo ir įtraukties klausimai, nes žaliosios energijos amžiuje gali dar labiau išryškėti esama pajamų ir socialinė nelygybė. Tokios iniciatyvos kaip ES socialinis klimato fondas ir ES prisitaikymo prie klimato kaitos fondas ([1]) yra sveikintinos ir labai svarbios, tačiau jas reikia paremti papildomomis priemonėmis, kad būtų veiksmingai sprendžiami visi pertvarkos uždaviniai ir tenkinami visi poreikiai. Itin svarbu daug dėmesio skirti teisingumo vaikų ir skirtingų kartų atžvilgiu klausimams.

1.6. Suteikti pažeidžiamoms grupėms galimybių įgyti žaliojoje ekonomikoje naudingų įgūdžių – didžiulė užduotis ir svarbus žingsnis siekiant užkirsti kelią energijos nepritekliui.

([1]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Sanglaudos ir priemonės „New Generation EU“ lėšomis finansuojamas prisitaikymo prie klimato kaitos fondas“ (OL C 486, 2022 12 21, p. 23).

1.7. Labai svarbios yra papildomos priemonės, skirtos energetikos pertvarkos uždaviniams spręsti ir poreikiams tenkinti. Sanglaudos fondas, Teisingos pertvarkos fondas ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė taip pat gali padėti siekti minėto tikslo, t. y. kovoti su energijos nepritekliumi, tačiau reikia skubiai imtis daugiau veiksmų, kad būtų parengta išsami ES politinė ir socialinė strategija. Su klimato krize susijusių nelaimių dažnėjimas rodo, kad reikia stiprinti ES pajėgumus proaktyviai reaguoti į visas tokias ekstremaliąsias situacijas, o ne tiesiog imtis atsakomųjų veiksmų. Šiuo atžvilgiu itin svarbia priemone gali tapti prisitaikymo prie klimato kaitos fondas.

1.8. Labai svarbu išnagrinėti klimato kaitos poveikio, pažeidžiamų grupių ir socialinės nelygybės sąsajas ir suprasti, kaip dėl klimato kaitos ir perėjimo prie žaliosios energijos gali padidėti esama socialinė neteisybė ir neteisybė aplinkos srityje, ypač atsižvelgiant į tai, kad marginalizuotoms bendruomenėms gali tekti neproporcingai didelė klimato krizės našta. Puikus pavyzdys – ištirti neproporcingai didelį oro taršos poveikį marginalizuotoms bendruomenėms ir jos neigiamą poveikį fizinei ir psichikos sveikatai dėl šių bendruomenių gyvenamuosiuose rajonuose esančių pramoninių objektų. Priemonės, kuriomis remiamos pažeidžiamos grupės ir nukentėję namų ūkiai, turėtų būti grindžiamos holistiniu požiūriu, įskaitant naudojimąsi socialinės politikos priemonėmis ([2]).

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Kalbant apie klimato krizę, nesėkminga politika nacionaliniu, Europos ir pasauliniu lygmenimis daro neproporcingą poveikį pažeidžiamoms grupėms, nors būtent pažeidžiamos grupės patiria didžiulių sunkumų prisitaikant prie klimato kaitos ir švelninant jos poveikį. Pažeidžiamų grupių galimybės naudotis klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos skirtais ištekliais tebėra ribotos. Pavyzdžiui, verta išanalizuoti, kokiu mastu ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai neproporcingai veikia marginalizuotas bendruomenes, pavyzdžiui, potvyniai mažas pajamas gaunančių bendruomenių gyvenamuosiuose rajonuose, dėl kurių žmonės turi persikelti ir netenka pragyvenimo šaltinių.

2.2. Prasidėjus energijos rinkos krizei, kurią sukėlė Rusijos invazija į Ukrainą, energijos nepriteklius jau tapo pagrindiniu socialiniu iššūkiu. Siekiant atremti socialinius iššūkius, kylančius dėl strateginių įvykių sukeltos krizės energijos rinkoje, ir užtikrinti socialinę lygybę, reikia imtis skubių priemonių, nes dėl klimato krizės ir perėjimo prie žaliosios energijos didėja pragyvenimo išlaidos. Jei skubių priemonių nebus imtasi, Europoje gali kilti grėsmė socialinei lygybei.

2.3. Moterys, ypač globaliuosiuose Pietuose, dėl klimato krizės atsidurs labai nepalankioje padėtyje. Regionuose, kuriuose vandens, sanitarijos ir higienos paslaugų (angl. WASH) infrastruktūra yra nepakankama, o moterys vis dar yra atsakingos už namų ūkių aprūpinimą vandeniu, vandens krizė taps sunkia našta. Be to, moterų galimybes įsidarbinti, pajamų stabilumą, gyvenimo lygį ir darbo vietos garantiją dar labiau apsunkins ekonominiai sutrikimai, kuriuos veikiausiai sukels klimato krizė.

2.4. Tikėtina, kad ūkininkams kils precedento neturinčių iššūkių, pavyzdžiui, dykumėjimas ir kitos vandens trūkumo grėsmės Vidužemio jūros regione ir kituose pagrindiniuose Europos žemės ūkio regionuose, pavyzdžiui, Vidurio ir Rytų Europoje. Žemės ūkis gali tapti netvarus dideliuose Pietų Europos plotuose, kur dėl mažėjančio kritulių kiekio ir netvaraus vandens išteklių valdymo ima itin trūkti vandens. Vis dar nepakanka įžvalgų apie socialines ir ekonomines kritulių pokyčių ir karščio sukelto streso pasekmes pasėlių derliui ir pragyvenimo šaltiniams.

2.5. Neturtingi miestų gyventojai taip pat, kaip tikėtina, patirs didžiulių sunkumų prisitaikydami prie klimato krizės sąlygų. Gyvendami mažiausiai tvariuose ir aplinkos požiūriu saugiuose didžiųjų miestų rajonuose, jie patirs staigų gyvenimo lygio pablogėjimą, tačiau neturės įgūdžių ir išteklių šiems iššūkiams įveikti. Be to, šioms socialiai pažeidžiamoms grupėms priklausantys asmenys dabar maždaug 15 % statistiškai dažniau gyvena vietovėse, kuriose dėl klimato kaitos nulemto oro taršos kietosiomis dalelėmis padidėjimo prognozuojamas didžiausias vaikų astmos diagnozės atvejų skaičiaus augimas, ir vietovėse, kuriose, kaip prognozuojama, kylant jūros lygiui bus užtvindyta didžiausia procentinė žemės dalis ([3]).

([2]) https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/cost-climate-change-households-and-families-eu

([3]) JAV aplinkos apsaugos agentūra (EPA), *Climate Change and Social Vulnerability in the United States: A Focus on Six Impacts* (liet. „Klimato kaita ir socialinis pažeidžiamumas Jungtinėse Amerikos Valstijose: dėmesys šešeriopam poveikiui“), Vašingtonas (Kolumbijos apygarda): Jungtinių Amerikos Valstijų aplinkos apsaugos agentūra (EPA), 2021 m.

2.6. Ypač didelį poveikį patirs salų ir pakrančių bendruomenės, nes dėl žemės erozijos ir kylančio jūros lygio kils grėsmė jų pragyvenimo šaltiniams ir vers suabejoti tradicinės ekonominės veiklos tvarumu. Tai apima bendruomenes, gyvenančias atoluose ir prie koralų rifų Atlanto, Ramiojo ir Indijos vandenynuose.

2.7. Tikėtina, kad čiabuvių bendruomenės, gyvenančios nuo Arkties iki Amazonės ir nuo Indonezijos iki Kongo, dėl klimato krizės poveikio ekosistemai ir jų ekonominei veiklai patirs didžiulį spaudimą savo pragyvenimo šaltiniams. Būtina išnagrinėti konkretų klimato kaitos nulemtą pažeidžiamumą ir poveikį čiabuvių bendruomenėms, taip pat ištirti tradicines žinias ir praktiką, padedančias didinti atsparumą klimato kaitai.

2.8. Dėl klimato krizės didžiulių iššūkių gali kilti neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus žmonėms, nes per karščio bangas didėja mirtingumas pažeidžiamose grupėse, be to, dėl ekstremalių meteorologinių reiškinių ir su klimato krize susijusių ekstremaliųjų situacijų sumažės galimybių patekti į viešąsias erdves.

2.9. Tikėtina, kad klimato krizė neproporcingai paveiks kai kuriuos pasaulio regionus, kurių ekonomika tebėra labai priklausoma nuo žemės ūkio, pavyzdžiui, Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos regioną ir Užsacharį Afriką ([4]). Dėl to didžiuliuose regionuose gali sutrikti žemės ūkiu grindžiama ekonomika, prasidėti politinė destabilizacija ir smarkiai padidėti spaudimas migruoti į globaliąją Šiaurę.

2.10. Daugelyje šalių, kuriose mažumų grupės patiria politinę ir socialinę nelygybę, klimato krizė gali dar labiau padidinti esamą susiskaidymą ir nelygybę, nes dominuojančios grupės turės pirmenybę naudotis mažėjančiais bendraisiais ištekliais. Esamų konfliktų dėl vandens paaštrėjimas gali dar labiau destabilizuoti padėtį tuose regionuose, kurie jau ir taip kenčia nuo užsitęsusių konfliktų, pavyzdžiui, tarp Izraelio ir Palestinos, Sirijoje ir Libijoje.

2.11. Tikėtina, kad dėl riboto judrumo ir didesnio prisirišimo prie savo namų didelį klimato krizės poveikį patirs vyresnio amžiaus žmonės, nes karščio bangos didina mirtingumą, o vietos, kuriose jie gyveno dešimtmečius, tampa klimato krizės karštaisiais taškais. Pavyzdžiui, Nyderlandų žemumose gyvenantys vyresnio amžiaus žmonės yra itin pažeidžiami dėl kylančio jūros lygio ir padidėjusios potvynių rizikos, siejamos su klimato krize.

2.12. Vaikai yra mažiausiai atsakingi už klimato kaitą, tačiau pasekmes patirs būtent jaunimas ir ateities kartos. Kartų tarpusavio teisingumo klausimai yra esminis bet kokių intervencinių politikos priemonių, kuriomis siekiama mažinti klimato krizės poveikį, aspektas.

2.13. Viena labiausiai dėl klimato krizės pažeidžiamų grupių išlieka imigrantai ir pabėgėliai, nes jų vis dar pakankamai gerai neapsaugo juos priimančių šalių gerovės sistemos, be to, jie statistiškai dažniau gyvena labiausiai dėl klimato kaitos pažeidžiamuose gyvenamuosiuose rajonuose ir provincijose. Be to, imigrantai ir pabėgėliai turi mažiausiai galimybių pasinaudoti perėjimo prie žaliosios energijos teikiamomis galimybėmis.

2.14. Taip pat itin svarbūs iššūkiai, dėl klimato kaitos kylantys pažeidžiamoms grupėms miesto vietovėse. Labai svarbu analizuoti karščio bangų, miestuose susidarančių šilumos salų ir potvynių poveikį marginalizuotoms miestų bendruomenėms ir ieškoti būdų, kaip padidinti miestų atsparumą ir skatinti teisingas prisitaikymo priemones. Pavyzdžiui, vertėtų išnagrinėti kylančio jūros lygio poveikį pakrančių miestams ir galimo mažų pajamų bendruomenių, gyvenančių potvynių rizikos vietovėse, perkėlimo klausimą.

2.15. Be pažeidžiamų grupių, didžiulių iššūkių dėl klimato krizės taip pat kyla pažeidžiamoms ekosistemoms, todėl tarptautinė bendruomenė joms turi skirti dėmesio. Daugeliu atvejų pažeidžiamos grupės ir bendruomenės yra priklausomos nuo pažeidžiamų ekosistemų. Todėl joms kyla didesnė rizika dėl gamtinių ir klimato kaitos keliamų pavojų. Šiomis aplinkybėmis rengiant prisitaikymo strategijas taip pat neišvengiamai tenka daryti svarbius kompromisus ir politinius pasirinkimus ([5]).

([4]) Afrikos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų sąjunga (UCESA), *Climate change and its consequences: The voice of the African citizens*, (liet. „Klimato kaita ir jos padariniai. Afrikiečių nuomonė“ Glazgas, 2021 m. lapkričio 10 d.

([5]) Mažiausiai išsivysčiusių šalių ekspertų grupė, *Considerations Regarding Vulnerable Groups, Communities and Ecosystems in the Context of the National Adaptation Plans* (liet. „Dėmesys pažeidžiamoms grupėms, bendruomenėms ir ekosistemoms rengiant ir įgyvendinant nacionalinius prisitaikymo planus“), Bona: Jungtinių Tautų klimato kaitos sekretoriatas, 2018 m., p. 34, Jungtinių Amerikos Valstijų aplinkos apsaugos agentūra (EPA), Klimato kaitos poveikis oro kokybei.

2.16. Daug socialiai pažeidžiamų grupių gyvena pramoninėse ar miesto vietovėse, kuriose didelė oro tarša. Europos Sąjungos romų bendruomenės paprastai dažniau nei kitos gyvena vietovėse, kuriose su klimatu susiję pokyčiai gali daryti neigiamą poveikį sveikatai. Kai kurie žmonės taip pat yra labiau pažeidžiami dėl oro taršos poveikio fizinei ir psichikos sveikatai, nes serga lėtinėmis ligomis. Pavyzdžiui, tam tikroms etninėms bendruomenėms, mažų pajamų grupėms, čiabuvių bendruomenėms ir imigrantų grupėms būdingi aukštesni sergamumo širdies ligomis, astma ir LOPL rodikliai ([6]).

3. **Klimato kaita, pažeidžiamos grupės ir energetikos pertvarka**

3.1. Pažeidžiamoms grupėms gali kilti didelių sunkumų vykdant sąžiningą perėjimą prie švarios energijos. Dėl šio perėjimo didėjant nedarbui tam tikruose sektoriuose kyla grėsmė grupėms, kurios jau ir taip patiria didelę nedarbo riziką ir dirba tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkis, transportas, statyba ir būstas. Šio perėjimo nulemtas nedarbas turės įtakos žmonėms, kurių užimtumo alternatyvos ribotos, pavyzdžiui, dėl to, kad yra palyginti seni arba neturi pakankamai profesinių įgūdžių pereiti į naują sektorių.

3.2. Mokslinių tyrimų prioritetai iš esmės keičiasi: nuo klimato ir ekstremalių meteorologinių reiškinių tyrimų pereinama prie tyrimų, nagrinėjančių žmonių ir sistemų patiriamas pasekmes, taip pat sisteminę socialinę bei ekonominę nelygybę, dėl kurios dar labiau didėja jų ekspozicija ir pažeidžiamumas. Siekiant parengti konkrečiai pritaikytą atsaką ir prisitaikymo veiksmus, į kuriuos būtų įtraukti įvairūs suinteresuotieji subjektai, labai svarbu suprasti skirtingą poveikį gyventojams, bendruomenėms ir sistemoms dėl perėjimo prie žaliosios ekonomikos ir teisingai paskirstyti perėjimo sąnaudas ([7]).

3.3. Didesnės pragyvenimo išlaidos, susijusios su perėjimu prie žaliosios energijos, yra sunkus uždavinys, kurį reikia spręsti kuo greičiau, kad populistai ir oportunistai negalėtų apjuodinti perėjimo prie žaliosios energijos.

3.4. Tikėtina, kad Europos namų ūkiams ir šeimoms bus sunkiau padengti energijos išlaidas sparčiai kintančioje energijos rinkoje, kuri taip pat patiria didelių strateginių sukrėtimų. Vis dar nepakankamai ištirta galimybė Europos namų ūkiams ir šeimoms savarankiškai apsirūpinti energija gaminant savo energiją iš atsinaujinančiųjų išteklių ir didinti pastatų energinį efektyvumą.

3.5. Reikėtų nuodugniai ištirti klimato krizės poveikį psichikos sveikatai, nes klimato krizė žmonių psichikos sveikatai daro tiesioginį ir netiesioginį poveikį. Ryškiausias pavyzdys yra gaivalinės nelaimės. JAV šiam reiškiniui tirti sukurta nauja medicinos disciplina – ekologinė psichologija.

3.6. Energetikos pertvarka gali būti sėkminga tik jei ji tarnauja viešajam interesui: ji turi būti vykdoma žmonėms ir dėl žmonių. Tai reiškia, kad finansinio perskirstymo priemonės yra būtinos, tačiau jų nepakanka krizei įveikti. Finansinio perskirstymo priemones iš esmės papildo prevencinės ir struktūrinės iniciatyvos visais valdymo lygmenimis, kuriomis galima ne tik sumažinti, bet ir panaikinti energijos nepritekliaus riziką ([8]).

3.7. Dėl perėjimo prie naujų rūšių energijos sukrėtimą gali patirti darbo rinka ir mažų pajamų sektoriai, kaip antai transporto, statybos ir būsto. Pažeidžiamuose sektoriuose dirbančių marginalizuotų grupių nedarbo rizika tebėra didelė, o imigrantų ir pabėgėlių galimybės perėjimo prie žaliosios energijos srityje yra ribotos. Labai svarbu užtikrinti, kad šis perėjimas būtų teisingas, ir ugdyti žaliajai ekonomikai reikiamus įgūdžius, pavyzdžiui, reikia išnagrinėti, kokių sunkumų patiria statybininkai, norėdami prisitaikyti prie tvarios statybos praktikos, ir perkvalifikavimo programų poreikį.

3.8. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pabrėžia pagrindinį švietimo ir gebėjimų stiprinimo vaidmenį įgalinant pažeidžiamas grupes reaguoti į klimato kaitą. Itin svarbu išnagrinėti naujoviškus marginalizuotų bendruomenių švietimo ir informavimo klimato kaitos klausimais metodus, taip pat gebėjimų ugdymo programų galimybes didinti pažeidžiamų grupių gebėjimą prisitaikyti, visų pirma nagrinėjant bendruomenės inicijuotas švietimo klimato kaitos klausimais programas nepalankių sąlygų gyvenamuosiuose rajonuose ir jų poveikį didinant atsparumą ir stiprinant gebėjimą prisitaikyti.

([6]) Jungtinių Amerikos Valstijų aplinkos apsaugos agentūra (EPA), *Climate Change Impacts on Air Quality* (liet. „Klimato kaitos poveikis oro kokybei“), Vašingtonas (Kolumbijos apygarda): Jungtinių Amerikos Valstijų aplinkos apsaugos agentūra (EPA), 2021 m.

([7]) Mažiausiai išsivysčiusių šalių ekspertų grupė, *Considerations Regarding Vulnerable Groups, Communities and Ecosystems in the Context of the National Adaptation Plans*, B priedėlis.

([8]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Energijos nepritekliaus šalinimas ir ES atsparumas. Ekonominiai ir socialiniai iššūkiai“ (OL C 486, 2022 12 21, p. 88).

4. **Konkrečios pastabos**

4.1. Vidurio ir Rytų Europos šalyse, įskaitant Ukrainą ir Moldovą, didėja sezoninis nepastovumas, o tai kelia grėsmę jų daugiausia agrarinei ekonomikai ir smulkiųjų ūkininkų pragyvenimo šaltiniams ([9]). Tokiose šalyse kaip Lenkija ir Vengrija mažų pajamų bendruomenės, gyvenančios miesto vietovėse, dažnai patiria didesnę oro taršą, šią padėtį dar labiau apsunkina klimato kaitos poveikis, pavyzdžiui, karščio bangos ir kritulių pokyčiai. Baltarusijoje ir Ukrainoje dėl kintančių klimato sąlygų smarkiai padažnėjo miškų gaisrų, kurie daro didelį poveikį kaimo bendruomenėms ir laukinės gyvūnijos ir augalijos buveinėms ([10]).

4.2. Tolimuose šiauriniuose Europos regionuose, ypač Grenlandijoje, čiabuvių bendruomenėse kyla grėsmė tradiciniam medžiokle ir žvejyba grindžiamam gyvenimo būdui, nes sparčiai tirpsta daugiamečio įšalo sluoksnis ir tai kelia grėsmę ekosistemai, vietos ekonomikai ir pažeidžiamoms grupėms ([11]). Šiaurės poliaratyje dėl kylančios temperatūros ir vykstančių ekosistemų pokyčių kyla grėsmė Šiaurės Skandinavijoje gyvenančių vietinių samių bendruomenių tradiciniam pragyvenimo šaltiniui, kuris yra priklausomas nuo šiaurinių elnių auginimo ir žvejybos ([12]).

4.3. Tikėtina, kad dėl klimato krizės prastėjanti oro kokybė darys poveikį Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos regiono didmiesčiuose gyvenančių pažeidžiamų grupių fizinei ir psichikos sveikatai. Tokie miestai kaip Kairas, Teheranas ar Stambulas artimiausioje ateityje gali patirti didžiulių iššūkių.

4.4. Pietryčių Europos šalyse, ypač Bulgarijoje ir Rumunijoje, kyla precedento neturintys potvyniai ir nuošliaužos, o tai daro didelį poveikį mažų pajamų bendruomenėms, kurioms trūksta išteklių nelaimių valdymui ([13]). Nustatyta, kad pietryčių Europos šalyse, įskaitant Albaniją ir Šiaurės Makedoniją, ypač padažnėjo klimato kaitos nulemtos karščio bangos, sausros ir miškų gaisrai, nuo kurių daugiausia nukenčia kaimo ir vyresnio amžiaus gyventojai ([14]).

4.5. Vidužemio jūros regiono šalims, pavyzdžiui, Kiprui, Graikijai, Italijai, Maltai, Portugalijai ir Ispanijai, gresia didesnė kritulių kiekio mažėjimo, karščio bangų rizika, o tai gali lemti dykumėjimą ir vandens trūkumą. Šios sąlygos daro neproporcingą poveikį kaimo, pakrančių ir salų bendruomenėms, visų pirma priklausomoms nuo ūkininkavimo ([15]).

4.6. Neregėto masto miškų gaisrai kelia didžiulių sunkumų pažeidžiamų grupių saugumui ir gerovei visame Vidužemio jūros regione ([16]). Pražūtingi 2022 m. vasaros miškų gaisrai šiaurinėje Graikijos Eubojos salos dalyje ir 2023 m. vasaros gaisrai Graikijos Evro rajone sunaikino visą žemės ūkio ir miškų ūkio veiklą ir labai skaudžiai priminė apie didelę riziką, kylančią pažeidžiamoms grupėms Vidužemio jūros regiono ES valstybėse narėse.

4.7. Vidužemio jūros regiono salų ir pakrančių bendruomenėms dėl potvynių ir erozijos kyla didelė rizika. Abu šie reiškiniai taip pat kelia didžiulę grėsmę Vidužemio jūros regiono gamtos ir kultūros paveldui ([17]).

4.8. Didmiesčiuose, pavyzdžiui, Milane ar Paryžiuje, susidarančios miesto šilumos salos turi įtakos visų gyventojų gyvenimo sąlygoms ir sveikatai, tačiau neproporcingai veikia ekonomiškai nepalankioje padėtyje esančius ir sveikatos sutrikimų turinčius žmones. Šią padėtį dar labiau apsunkina žaliųjų erdvių trūkumas ir būsto kokybės problemos ([18]).

Briuselis, 2023 m. gruodžio 13 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Oliver RÖPKE

([9]) *Climate change and agriculture in Eastern Europe* (liet. „Klimato kaita ir žemės ūkis Rytų Europoje“), 2022 m.
([10]) *Forest Fires and Climate Change in Eastern Europe* (liet. „Miškų gaisrai ir klimato kaita Rytų Europoje“), 2023 m.
([11]) *Indigenous Adaptation in the Arctic* (liet. „Čiabuvių prisitaikymas Arktyje“), 2023 m.
([12]) Forbes ir kt., 2022 m.
([13]) Rasul & Balica, 2023 m.
([14]) Europos aplinkos agentūra, 2023 m.
([15]) *Climate change and desertification in Southern Europe* (liet. „Klimato kaita ir dykumėjimas Pietų Europoje“), 2023 m.
([16]) Angela Symons, *The Era of 'Mega Forest Fires' Has Begun in Spain. Is Climate Change to Blame?*, *Euronews*, 2023 m. kovo 27 d.
([17]) Lena Reimann ir kt., *Mediterranean UNESCO World Heritage at Risk from Coastal Flooding and Erosion Due to Sea-Level Rise*, *Nature Communications*, 9 tomas, Nr. 1 (2018 m.).
([18]) Nidhi Singh, Saumya Singh ir RK Mall, *URBAN Ecology and Human Health: Implications of URBAN Heat Island, Air Pollution and Climate Change Nexus, URBAN Ecology: Elsevier,* 2020 m.).